

Nr 539.

Av herr **Hagberg** i Luleå, i *anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 283, angående ytterligare anslag till Norrbottens Järnverk Aktiebolag.*

I Kungl. Maj:ts proposition nr 283 föreslås att till ytterligare anslag för Norrbottens Järnverk Aktiebolag måtte anvisas dels 1 500 000 kronor för att öka bolagets aktiekapital, dels också 1 500 000 kronor som lån till Norrbottens Järnverk Aktiebolag. Tidigare har till bolagets förfogande ställts sammanlagt 17 miljoner kronor såsom aktiekapital respektive förlagslån. Själva anläggningskostnaderna för malmviadukt, kross- och siktanläggning samt kolhus, sinterverk, eltackjärnverk, elstålverk, reparationsavdelning, allmän avdelning, administration och oförutsett samt kraftledning Notviken—Luleå hade beräknats till 14,4 miljoner kronor. På grund av prisläget förändringar, vissa omdispositioner samt vid den tidpunkten oberäknliga fördyringar beräknas de samlade kostnaderna för de här ovan omnämnda anläggningarna uppgå till 18,5 miljoner kronor, en ökning alltså med 4,1 miljoner kronor.

Riksdagen utgick emellertid då frågan behandlades hösten 1941 från att även ett thomasverk skulle anläggas till en sammanlagd kostnad av 2,6 miljoner kronor. Fördelen med att fullfölja järnförädlingen från tackjärn genom thomasverk och elstålverk var att detta skulle *väsentligt förbättra räntabilitetsutsikterna*; man erhöle säljbarare produkter; man vunne en väsentlig bränslebesparing genom thomasverket; thomasgöten, som är av god kvalitet, vore väl lämpad för framställning av byggnadsmateriel, den har mycket goda svetsningsegenskaper och som biprodukt erhålles thomaslagg. Vid fortsatt förädling av thomasmetsall erhålles elstål, som kan levereras dels i form av göt för utvalsning för vissa ändamål med högre kvalitetsfordringar än thomasmetsallen, dels i form av omsmältningsmaterial att användas i stället för högvärdigt skrot och järnsvamp, varav behovet ansågs vara stort inom landet. Vid förädling av 60 000 ton tackjärn i thomasverket kunde också, såsom industrikommissionen framhåller, erhållas cirka 10 000 ton thomasfosfat, ett utmärkt gödningsmedel, som eljest icke skulle framställas.

På grund av kostnadsökningarna hade *endast en del* av byggnadsprogrammet fullföljts. Thomasverket är alltså inte ännu påbörjat, men styrelsen för Norrbottens Järnverk Aktiebolag har hos regeringen hemställt att 4,5 miljoner kronor skulle anvisas för uppförande av ett sådant i enlighet med den ursprungliga planen. Samtidigt begärdes 1,5 miljoner kronor för fullbordandet av igångsatta anläggningar. I samband därmed meddelade järnverkets styrelse att den i anslutning till ett tidigare riksdagsbeslut

rörande en eventuell kombination av järnverket med ett järnsvampverk igångsatt utredning härom och ämnade, därest utredningen gäve stöd därför, föreslå anläggandet av en järnsvampanläggning eller en förreduktionsanläggning, vilken preliminärt beräknats kosta 1,5 miljoner kronor.

Industrikommissionen, som yttrat sig om styrelsens förslag, medger oförbehållsamt att räntabilitetsskäl talar för att thomasverket kommer till stånd. Några större svårigheter att anskaffa material därför synas inte heller föreligga enligt kommissionens framställning. Trots detta avstyrker dock industrikommissionen att thomasverket nu skall uppföras!

Kommissionens resonemang är följande. Om thomasverket uppföres, kommer detta att förädla det tackjärn som framställes i Norrbotten. Detta tackjärn behövs emellertid för närvarande för att fylla behovet av tackjärn vid mellansvenska stålverk, varför ett thomasverk i Norrbotten kunde betyda att dessa stålverk inte erhålla tillräckligt med material för att upprätthålla driften.

Detta anföres emellertid icke som skäl för att »uppskjuta» bygget av thomasverket. I stället talar industrikommissionen om att byggnadskostnaderna för närvarande äro höga och möjligen i framtiden kunna nedbringas. Vidare anser kommissionen det vara möjligt, att de nuvarande höga stålpriserna hinna sjunka till dess att verket är färdigt att sätta igång och då skulle förräntningen av thomasverket försvåras. Därför förordar industrikommissionen att byggandet av det 1941 beslutade thomasverket uppskjutes och att i stället 1,5 miljoner kronor anvisas till en järnsvampanläggning eller en förreduktionsanläggning.

Synbarligen efter detta ståndpunktstagande från industrikommissionen har järnverkets styrelse insänt en skrift från bolagets verkställande direktör, vari framhålles önskvärdheten av att thomasverket skyndsammast kommer till stånd, samt har styrelsen hemställt om att 1,5 miljoner kronor måtte anvisas för täckande av kostnaderna för såväl förreduktionsförsök som den slutgiltiga utformningen av en för järnverket lämplig förreduktionsanläggning.

Kungl. Maj:t har följt den av industrikommissionen rekommenderade linjen. Visserligen uttalas att den ursprungliga planen om ett thomasverk även bör fullföljas, men detta anses dock kunna ställas på framtiden. Som motivering härför anföres, att bolaget nu bör koncentrera sina ansträngningar på att söka fullkomna driften i de färdiga anläggningarna och bringa frågan om förreduktionsförfarandet till en lycklig lösning. Därest landets järnförsörjning kommer i ett annat läge — vilket säges inte — kan frågan om byggandet av thomasverket komma i ett annat läge.

Det framgår tydligt av detta, att skapandet av ett thomasverk är av väsentlig betydelse för att järnförädlingsanläggningen i Norrbotten skall kunna baseras på fullgoda räntabilitetsprinciper. Ingenting har inträffat

som rubbar riktigheten av riksdagens inställning till problemet år 1941. Fördyringen av material- och byggnadskostnader kompenseras av högre stålpriser. Byggnadskostnadernas storlek och stålpriserna påverkas i väsentlig grad av det penningvärde, som kan komma att fixeras vid krigsslutet. Någon återgång till 1939 års prisnivå respektive penningvärde torde knappast bli aktuell.

Om alltså de ekonomiska motiven såsom de framförts av industrikommissionen enligt min mening äro ganska spekulativa, kvarstår som oemot-sägligt, att räntabilitetsskälcn nödvändiggöra thomasverket. Det måste för alla dem, som äro anhängare av en norrbottnisk järnförädling, framstå som nödvändigt att *allt* göres för att Norrbottens Järnverk i alla avseenden skall kunna hävda sig i konkurrensen. Försummas något i detta avseende, får man befara, att dessa försummelser komma att utnyttjas av alla dem, som äro motståndare till en norrbottnisk järnförädling, för att misskreditera densamma och så småningom uppbåda en opinion för dess raserande.

Jag kan följaktligen inte godkänna ett resonemang sådant som industrikommissionens, vilket uppoffrar räntabilitetsprincipen för Norrbottens Järnverk till förmån för de mellansvenska stålverkens räntabilitet. Därmed vill jag inte nonchalera betydelsen av att dessa erhålla tackjärn. Det förefaller mig emellertid som om detta krav motiverar ett fullföljande av den ursprungliga planen och att följaktligen en ökning av tackjärnsug-narna åstadkommes. Detta borde även vara möjligt att åstadkomma i huvudsak inom den tidrymd som behövs för att uppföra och igångsätta thomasverket.

Även synes det vara önskvärt, att Norrbottens Järnverk genom thomasverket beredes möjlighet att framställa thomasfosfat. Säkerligen kan i vårt land åtskilligt mera göras för att framställa för jordbruket nödvändiga gödningsmedel. Varje steg i sådan riktning är önskvärt. Säkert skulle vårt jordbruk, som under kriget utfört stora ting, ha stått ändå bättre rustat, därest en tillräcklig inhemsk framställning av gödningsmedel på grundval av inhemska resurser hade funnits. Sverige kan utan tvivel bli både självförsörjande och exportör av högkvalitativa gödningsmedel, om alla resurser utnyttjas. Ur denna synpunkt bör den planerade framställningen av thomasfosfat vid Norrbottens Järnverk även uppmuntras.

Med hänvisning till denna motivering föreslås,

att riksdagen utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit måtte besluta,

att det 1941 planerade thomasverket i Norrbotten skall skyndsamt uppföras samt

att till lån till Norrbottens Järnverk å kapitalbudgeten här-för anvisas ett investeringsanslag av 4 500 000 kronor.

Stockholm i maj 1944.

H. Hagberg.